

Winowy pjenk a prućata

Jezus Chrystus praji: Ja sym prawy winowy pjenk, a mój Wótc je winicar. Wostańće we mni a ja we was. Runje kaž hałuzka njemóže plód přinjesć sama wot sebje, chibazo wostanje při winowym pjenku, tak tež wy nic, chibazo wostanjeće we mni. Ja sym winowy pjenk, wy sće hałuzky. Štóż we mni wostanje a ja we nim, přinjesete wjele ploda; přetož bjeze mnje njemóžeće ničo činić.

Jan 15,1.4–5

Nahi je winowy pjenk, hdyž so zyma pomijnje a nalěčo přinđže. Bórže pak wučeri, so zazeleni a kćeje. Małe kitki pokazuja so na winowych hałuzkach. Spěšnje wone rostou, su wulke a kulojte. Skónčnje swěća so kiće w sylnych barbach. Hižo so žně bliža. Wo tym je Jan Kilian w přeložku znateho kěrluša Paula Gerhardta „Pój, wutroba, a wjesel so“ takle spěwať (Spěwarske 210,6):

Tam pčołow syła njesprócna
won zlětuje na kćenička
a měd sej hromadźuje;
pjenk winowy so rozsylnja,
plód w słabym drjewje wutworja
a kiće pokazuje, a kiće pokazuje.

Zo bychmy žnjec mólhi, je so dyrbjato wjele stać. Móčne rostliny trjebaja cyrobu, kotruž namakaja w pódze. Slóncu a deščik

zmóžnitej roscenje. Strowy winowy pjenk přinjesete strowe plody.

Jezus Chrystus je winowy pjenk wužiwał jako přirunanje za swój poměr k wučomnikam. Wón je pjenk, wučomnicy pak su hałuzky, kotraž dyrbjat plód přinjesć. Kóždy křesćan je namołwjeny, w Chrystusu wostać, zo by plód přinjesł. Runje tak kaž njemóža prućata ze sebje plód wutworić, tak njeje křesćan kmamy, sam ze sebje plód přinjesć.

W Chrystusu wostać, što to rěka? My mamy móc z winowca čahnyć, pódu plódnju zdžeržec abo ju zaso plódnju sćinić. My mamy slóncu zhromadnosć w słowje a sakramenće skutkować dać. Tak móže wino rosc a dosć plodow njesć: dobre, slódkie kiće.

Tole smědzachmy dožiwić na Serbskim domizniskim dnju 18. junija we Wojerowskej Janskej cyrkwi a na křćenskim swje-

dźenju 25. junija w Brětni při jězoru. Ludžo čujachu so přez Chrystusa mjez sobu zwjazani.

W našich Spěwarskich namakamy krasny kěrluš „Jezu, při tebi chcu wostać“, kotryž móže być naša modlitwa wo trajnu zwjazanosć z winowym pjenkom Jezusom Chrystusom (Spěwarske 258,1–2):

Jezu, při tebi chcu wostać,
tebi słužić wobstajnje;
kak móht bjez tebe tu dostać
zbožo, měř a wjesele?
Žiwjenja sy wokřewjenje,
duše čerjenje ty sam,
tak kaž winowc dawa kćenje,
móc a žiwnosć hałuzam.

Hdže móht wjace zboža nabyć
hač při tebi, Zbóžniko?
Kak móht hdy ja chudy zabyć
žohnowanja twojeho?
Hdže je štó mjez troštarjemi,
kiž kaž ty móht křewić mje,
dokolž w njebjesach, na zemi
wšitka móc cí data je?

Stefan Reichelt, farar w Blunju

Wjesola rejka wobdźelnikow na lětušim Serbskim domizniskim dnju před Byrgarskim domom w Brětni

Foto: Andreas Kirschke

Ekvator – pas zemje

Lube džěci, předstajće sej, zemja by trjebała pas wokolo swjeho brjucha, zo njebychu so cholowy dele sunyli. Někť wšak

zemja žane cholowy nima, ale přewidny pas ma přiwsěm. Mjenuje so ekwator. Ekwator je linija, kotraž zemju do dweju połkulow džěli. Nad pasom je sewjerna połkula a pod nim je južna połkula. W Němskej smy na sewjernej połkuli žiwi, Awstralska pak leži na južnej połkuli.

Sewjerna a južna połkula so wosebje w počasach rozeznawatej. Hdyž je na sewjeru léčo, tči juh wosrjedz zymy. Knježi na sewjernej połkuli zyma, tak je w juhu runje léčo. Kraje při ekwatoru nimaja prawe počasy, kaž my je znajemy. Wjedro so tam w běhu mało hodžin změní. Rano je zwjetša zyma a mokre, připołdnju prawje horco a popołdnju abo wječor započnje so zwjetša deščować. Tak dže to přez cyłe léto.

Hdyžkuli planujeće pućowanje podlu ekwatora, potom maće přez 40 000 kilometrow pućować. Trjebaće dlěje hač léto za pućowanje. Chětro dołho, něwěrnó? Nimo toho byšće chětro wjele plůwać dyrbjeli, dokelž přeprěči zemski pas předewšěm oceany.

Přiwsěm wjedže ekwator přez někotre

Mitad del Mundo w Ekuadorje – awtorka Maria Wirthech chodžo po ekwatorje

Foto: Maria Wirthech

kraje. Kraj Ekuador w Južnej Americe ma swoje mjeno samo po nim. Hdyž tam loni pućowach, mějach zbožo a móžach samo na ekwatoru stać. Před něhdže 300 lětami bě tu francoski matematikar Charles Marie de La Condamine z pomocu slónca, hwězdow a pyramidow poziciju ekwatora wobličil. Jenož 20 kilometrow wot stolicy Quito zdaleny, stejli někto hoberski stoľ,

před kotrymž markěruje žolta linija ekwator. Tute městno mjenuje so Mitad del Mundo, štož rěka serbsce „srjedzizna swěta“. Tu móžeš z jednej nohu na sewjernej połkuli zemje a z druhej na južnej połkuli stać.

Móžeš tež podlu linije balansować abo lóštne eksperimenty činić. Tak móžach při tym přihladować, kak so syre jekko na hozdžik staji, bjez toho zo by so powróciło. Wuspytajće to sami raz. Poradží so wam, jekko na hozdžik stajíc?

Druhi eksperiment bě, zo smy wodu přez myjadło běžeć dali. Wotwisnje wot toho, hač stejachmy na južnej abo sewjernej stronje ekwatora, wotběža woda z nalěwo abo naprawo so wjerćacym kužoľom. Steješe pak myjadło direktnje na ekwatorje, tak wotběži woda bjez kužoľa.

Za mnje bě to wosebite dožiwjenje, na ekwatoru zemje stać. Ale francoski matematikar běše so tehdy trochu zalíčil. Woprawdžity ekwator leži na 240 metrow póďla.

Mje fascinuje naša zemje přeco zaso znowa. Bóh je ju z wjele potajnosćemi stworił.

A hdže wy lětsa dowol činiće? Na sewjernej abo južnej połkuli? Přeru wam a wašej swójbje rjane léčo poľne wosebitych dožiwjenjow. *Waša Maria Wirthech*

Modlitwy znowa wušli

Předležaca knižka „Ruce swojej stykju“, zestajena wot Ludmiły Bizoldoweje, je před wjace hač 10 lětami přěni raz w LND wušła a chce być podpěra za zhromadne modlenje w swójbje. Někto je w 2., wobdžětanym

nakładže znowa na předań a bu za to z widom na potreby džzensnišeho časa tahodnje wobdžěšana. Kniha wobsahuje něhdže 70 modlitwow za najwšelakoriše situacije. Nimo rańšich a wječornych pačerjow a pačerjow za blidom su w njej tež modlitwy we wosebitych situacijach kaž w chorosći, při zwadže atd. zapřijate. Z prizu humora je Thomas Binder wšědne situacije barbnje ilustrowať.

LND

Ruce swojej stykju. Modlitwy za džěci, zestajila Ludmiła Bizoldowa, ilustrowať Thomas Binder, 2., wobdžěl. nakł. 2023, barbne wobrazy, kruta wjazba, 60 stron, 978-3-7420-2234-9, 11,90 euro

Předstajenje oratorija

W Budyskej měšćanskej hali „Króna“ předstaji so pjatk, 18. awgusta, w 19.30 hodž.

a sobotu, 19. awgusta, w 17.00 hodž. oratorij „Žně“ Korle Awgusta Kocora a Handrija Zejlerja. Swětny oratorij wuhotujetej chór 1. serbskeje kulturneje brigady a orchester Serbskeho ludoweho ansambla pod hudžbnym nawodom Friedemanna Böhmy. Z tym rozžohnuje so cyrkwinski hudžbny direktor Friedemann Böhme jako doľholětny wuměľski nawoda chóra 1. serbskeje kulturneje brigady na wuměľk. Z lěta 1996 nawjeduje wón spěwne čěleso Serbskeho gymnazija. *SLA*

Swjedžen w Hrubjelčicach

Serbske ewangelske towarstwo a Maćijec swójba přepróšujetej wšitkich Serbow a dalších zajimcow sobotu, 26. awgusta, na lětnje pućowanje a serbski swjedžen. Zetkamy so w 14.00 hodž. na Jaworkec/Maćijec dworje w Hrubjelčicach, Čěchorčanska 16. Wottam chcemy přez Humboldtowy haj podlu hrodzišća a krasneho Sprjewineho doľa pućować. Čara so tež za tróšku robustniše džěćace wozy hodži. Po pućowanju je w Hrubjelčicach na Jaworkec/Maćijec dworje kofej. Přizamknje so tam w 17.00 hodž. serbska ekumeniska nutrnosć z dekanom Witom Scapanom a superintendentom Krystofom Rummelom. Wot 18.00 hodž. wjeselimy so na koncert trija Trojozjnk.

W broźni budže bifej z jědzemi našich hosći přihotowany. Štož chce k bifejej přinóšować, njech něšto dobreho sobu přinjese. Wjeselimy so na tutu podpěru. Najnowše a dalše zajimawe knihi Ludoweho nakładnistwa Domowina hodža so při knižnym blidže kupić. Přeprošeni su wězo tež wšitcy, kiž chcedža hakle na nutrnosć abo program přińć. Při sylnym dešču zetkamy so w 17.00 hodž. w Maćijec broźni.

Maćijec swójba z Hrubjelčic Serbske ewangelske towarstwo

Na lońšim swjedženju w Hrubjelčicach wuhotowaše kapala Horjany program. Lětsa zapiska trijo Trojozjnk. Wšitcy su wutrobnje wítani!

Foto: Jürgen Maćij

Dr. Doris Teichmannowej k 90. narodninam

Kóńc julija swěši cerkwina historikařka Doris Teichmannowa swóje 90. narodny. Jo se naroziła w Grodku 29. julija 1933 do Šwarcojc familije. Su bydlili w nej-mjeńšem chromcyku města gromadu ze starjejšyma z maminego boka. Doris Teichmannowa jo wjelgin gjarda na swój póchad a na serbsku rěc. Jeje stara mama jo póchadala ze jsy Lěšće pla Grodka. Jo rada spiwała ze žowcyneju žowku a jo teke cesceji powědała serbski. To jo pógnuło Doris pózdžej, serbsku rěc dokradnje nawuknuš. W pśedsłowje knigłow „Wjerbańske rukopise“ wóna sama pišo, až „wjele su pśinosowali k tomu, až som mógała cyniš rěc swójjich přědownikow k temje swójjogo wědomnostnego žěła“.

Pó abiturje zachopjeńk 1950ych lět jo spóčetnje kšěła studěrowaš wucabnikojstwo w Pódstupimje. Jeje druge žycenje jo pak była slawistika. Toš jo se zapisała na barlinskej Humboldtowej uniwersiće z rušćinu ako głowny pśedmjat. Ale pó wěstem casu jo změniła na polonistiku, dokulaž pólsćina jo bliša serbskej rěcy. Katedrje slawistiki jo zastajał w tom casu prof. dr. Hans Holm Bielfeldt (1907–1987), kenž jo mjazy drugim koawtor wobšyrnych knigłow „Beiträge zur Geschichte der Slawistik“ (1964) a „Die Slawen in Deutschland“ (1970). Na iniciatiwu Doris Šwarcojc jo wugótował dr. Frido Michałk (1927–1992) z lipscańskego Instituta za sorabistiku seminary górnoserbskeje rěcy w Barlinju. Ako studentka jo měta Doris Šwarcojc možnost, se wobželiš na terenowem slěženju wěcejlětnego projekta „Serbski rěcny atlas“, na kótaremž su głownje žěłali Helmut Faska, Helmut Jenč a Frido Michałk. Na katedrje slawistiki jo wóna napisała swójo diplomowe žěło wó blunjańskem dialekses.

Pó studiumje jo mógała žěłaš krotki cas ako asistentka pla profesora Bielfeldta na Nimskej akademiji wědomnosćow na pólu sorabistiki. Pód tamnymi dobrymi wuměnjenjami za wědomnostne žěło jo zachopiła se zaběraš w tom casu z Nowym testamentom Mikławaš Jakubice z lěta 1548. Za publikaciju jo wótpisała jogo ceły rukopis.

W naslědnem casu jo była skóro žaseš lět druga wjednica Pytańskeje služby za zgubjonymi Nimcami pši Nimskej cerwjennej kšicy. Lěcrownož žěło jo było wjelgin napinajuće, jo gjarda na to, až jo mógała pomagaš wjele lužam. Ako jo pak dostała napšašowanje, lěc by měta zajm, zasej žěłaš we Łužycy, jo rada pšigroniła. Dalšnych 25 lět jo žěłala w kombinaše Carna Plumpa. W tom casu jo se wudała na dr. Hansa Teichmanna. Wót lěta 1999, ako jo ju nuzkała chórosć do inwalidstwa, jo zasej žywa w Barlinju. Ale ruce do klina zložyš, jeje wěc była njejo. Kuždy zeń jo sej-

Dr. Doris Teichmannowa ako pśednosowařka pši pšepodašu nowych dolnoserskich spiwařskich w Chóšebuzu 2007 Foto: Jürgen Mačij

žěła w Statnej bibliotece a jo chopiła pišaš.

Wót togo casa namakajomy w bogatej libbje pśinoski do serbskich medijow, zwětšego k rěcny pšašanjam a wó stawiznach. Wósebne póžedanje wuśoby jo jej było kradosćiwe wobchadnje ze serbskeju rěcu. Wóna njejo se bójala, rěc Nowego Casnika zjawnje kritizěrowaš. Ze wšěju mócu jo se wobrošowała pšěsiwo individualizmoju w dolnoserskem pšawopisu. Jo kšěła zadoras powšyknuemu wóteběranjeju rěcneje kompetence a rozpadanjenju rěcneho systema. Za to jo wostała aktiwna w socialnych medijach až do wusokego starstwa.

Pó 30lětnjej pšestawce jo Doris Teichmannowa zasej nawězała na swójo něgajšne wědomnostne žěło. W krotkem casu jo wóžywiła kontakty z kolegami wót slawistiki na uniwersiće a akademiji. Jo wjele pśednosowała, na šulach a na dalejkubłanju serbskich wucabnikow a wědomnostnikow. Jeje głowna tema su wót togo casa cerkwine stawizny a serbska kultura Dolneje Łužyce, wósebne w dobje wót reformacije do 19. stolěša. Jo rozsuzěcy rozšyriła naše znajobnosći wó wuconych Dolneje Łužyce, ako na pšikład wó Janu Brězanu z Chóšebuz, Handrošu Tarje z Mužakowa, Albinu Mollera z Tšupca, Janje Boku-Bocatusu z Wětošowa a Mikławaš Jakubicy. Za to jo pilnje pšepytowała originalne žřědła, kenž su jano z wjelikeju procu pšistupne.

Wuslěženje stawiznow pšěložka Nowego testamenta do serbskeje rěcy z lěta 1548 jo zaběrało Doris Teichmannowu dlejšy cas. Jo mógała wuslěžiš, až we wótpowědujem casu we jsy Lindroz (Lindero, žinsa pólske Lipinki) wěšty Nikolaus

Jacob(i) jo był pówołany za fararja. Wustupujo w cerkwinych knigłach teke ako Nicolaus Jacobinus, což jo rozkladła ako latinizěrowanu formu serbskego mjenja Mikławaš Jakubice. Pomnik w serbskej a pólskej rěcy na cesć Jakubice stoj pak w Lubanicach (Laubnitz) pla Žarowa. Lěc Jakubica jo tudy farar był, njejo wěste – nanejmenjej w lětach 1523–1525 jo dopokazany farar Nikolaus Kupke, pši kótaremž pak D. Teichmannowa cwiblujo, až jo z nim Jakubica mjenjony.

Pšez fararja Klausu Lischewskiego jo pšišła do wětošojkego cerkwinego archiwa a jo jen dokradnje pšeslěžiła. Mjazy drugim jo starcyła na staru serbsku wjerbańsku agendu, kótaraž se tam chowa. Pótom jo pytała za dalšnymi rukopisami z Wjerbna a jo wuslěžiła napóslědku dogromady pšes rukopisow: wjerbańsku agendu, spiwařske z Bórkow a tši spiwařske z Wjerbna. W Bórkowach su namakali spiwařske pši wótryšy brožnje. Wjerbańske spiwařske ma Doris Teichmannowa za wósebne wažne žřědła serbskego cerkwinego pismojstwa. Tam se namakajo wěcej nježli 400 serbskich kjarližow. Pó pšes lětach žěła na materialijach z Wjerbna a z Bórkow jo promowěrowała w lěše 2004 w starstwje 71 lět. Disertaciju pód titelom „Die Werbener Handschriften. Ein Beitrag zur Kultur- und Sprachgeschichte des Niedersorbischen im 17. und 18. Jahrhundert“ ze 416 bokami jo spisała pla prof. dr. Petera Kosty na pódstupimskiej uniwersiće. Žěło jo se wudało w lěše 2006 ako žěl rěda Spise Serbskego instituta w Ludowem nakładnistwje Domowina w Budyšinje.

Pó disertaciji jo dr. Teichmannowa pókšacowała se zaběraš ze stawiznami serbskeje cerkwje a cerkwineje literatury w Dolnej Łužycy. Jeje knigły „Wendische Kirchengeschichte und Kirchenliteratur in der Niederlausitz seit der Reformation bis 1800“ z lěta 2009 su byli krađu póžedane a w krotkem casu rozpšedane. Drugi skorigěrowany nakład jo wujšel w barlinskem nakładnistwje Logos w lěše 2021. Doris Teichmannowa jo rowno tak awtorka wjele wědomnostnych ako teke popularnowědomnostnych artikelow w serbskej, nimskej, českej a pólskej rěcy.

Njeglědajucy na strowotniske problemy wopytajo wóna nadalje wědomnostnje žěłaš za dolnosersku rěc a za našo serbstwo. Lěcrownož pisanje jej w pšiběrajucej měrje šěžko pšižo, jo se pšiwobrošiła w slědnych lětach serbskim stawiznam swójjogo rodneho města Grodka. Na přědnej namšy 2019 w grodkojскеj Serbskej cerkwi, kótaraž jo se wótměła pó 150 lětach pšestawki w serbskej rěcy, jo była Doris Teichmannowa witana ako cesny gósc.

dr. Hartmut Leipner

Serbski domizniski swjedžen we Wojerecach a w Brětni

Z wowku z nanoweje strony rěčeše Lothar Kujasch jako mały hólc hač do štwórteho žiwjenskeho lěta jenož serbsce. „Baba chodžeše kóždy dzeń w drasće, hač do kónca“, powěda wnuk. „Po jeje smjerći přesta mój nan bohužel serbować. Mi jako džěco w Blunju falowaše nětko serbska rěčna praksa.“ Na domizniskim swjedženju dopomina so wnuk na swoje korjenje. Wot 1996 je Lothar Kujasch předsyda towarstwa Serbska rejowanska a drastowa skupina Brětnja. Wot 2009 je tež wjesny předstejićer w Brětni a Michałkach.

Z druhimi křesćanami swječeše Lothar Kujasch 18. junija na domizniskim dnju rano we Wojerowskej Janskej cyrkwi serbsko-němske kemše z Božim wotkazanjom. Chór Židžino pod nawodom Kerstin Lieder zanjese hnujace spěwy „Dobre ranje“, „Laetare“, „Ow wola lubosće“, „Běži woda“ a pućowanske žohnowanje „Knjezowy jandžel“. Sigrun Nazdalina a Bernd Bramborg z Němcow přednjeseštaj próstwy za měr w Ukrainje a za zachowanie cyrkwe, serbskeho luda a dobreje zhradnosće mjez Serbami a Němcami. „Bóh skići nam přeco zaso šansy za měr. Boža hnada njeznaje žane hranicy. Na kóncu steji přeco Bože kralestwo“, předowaše sup. n. w. Jan Malink. Za měr njeje ženje přepozdže. Rozsud za měr abo přećiwo njemu zamołwi kóždy jednotliwec sam.

Z traktorom a kremserjemi jědzěchu wobdžělnicy po kemšach wot Janskeje cyrkwe do Brětnje. Předku jědzěchu Rakečanscy dujerjo, kiž piskachu tež popołdnu w programje w Brětnjanskim Byrgarskim domje. Wobdžělnicy móžachu sej tež tradicisku stwu w Byrgarskim domje a historiski statok pola swójby Janine Giebner wobhladać. Ludowe nakładnistwo Domošina bě z knižnym stejščom prezentne. Sonja Hrjehorjowa a Marija Šoćic z džěćmi molowachu. Serbska džěcaca rejowan-

Prědar Serbski sup. n. w. Jan Malink

ska skupina z Brětnje zawjeseli wobdžělnikow z rejkami kaž „Stup dale“ a „Šewc“. Fabian Kaulfürst hraješe na akordeonje a spěwaše wjesele z wobdžělnikami. Jan Malink předčita postrow Joachima Nagela, kotryž bě wot 1992 do 2012 farar Wojerowskej Janskeje wosady a kotryž słuše 2007/08 k iniciatorom domizniskeho dnja. Džensa bydli wón na wuměnk w Pólskej.

„Domizniski dzeń posylnja wěru a skrući hordosć na domiznu a našich wótcow“, praji dr. Stefan Reichelt, wot 2019 farar w Halštrowskej holi ze sydłom w Blunju. „Domizniski dzeń je tež wusyw za přichod, česćenje teho typiskeho w našej kónčinje.“ Rano na kemšach swječeše wón liturgiju w serbskej rěči. Stefan Reichelt wuknje serbsce, slucha Serbski rozhłós, čita Serbske Nowiny a Nowy Casnik. „Tola faluje mi rěčna praksa“, wón rjekny. „Domizniski dzeń pak je dobra skladnosć, serbsku rěč natožowac.“

Organizator programa w Brětni bě towarstwo Serbska rejowanska a drastowa skupina Brětnja. Podpěru skićachu wjesna rada, młodzinski klub a wjesny klub Brětnje. „Naša Serbska rejowanska a drastowa skupina nasta 1981 na iniciatiwu Maksa Donata“, praji Lothar Kujasch. Přenje rejowanske poriki běchu Waltraud a Wolfgang Tuschmo, Johannes Kasper a Monika Donath, Marlies a Lothar Kujasch, Heidi a Reinhard Boch, Angelika Witteborn a Frank Köhler. Džensa ma skupina 30 čłowow. Runje tak wulka je džěcaca rejowanska skupina. Sobustawojo přińdu z Brětnje, Michałkow, Němcow a tež z Wojerec. „Džěći z wjeselom rejuja a rady wustupuja“, praji Lothar Kujasch, „na přikład tež w Blunju na 350lětnym jubileju wsy a cyrkwe.“ Lothar Kujasch wjeseli so tež nad wobdžělenjom skupiny na domizniskim dnju.

„Wažne je, serbsku rěč natožowac“, měni Bernd Bramborg. Pola fararja Nagela bě wón 2011 započat serbsce wuknyć. Džensa wuknje wón dale w serbskej Bjesdaže na Horach pola Brigitty Räßleroweje. „Serbsce rěčeć je čězko za mnje, słowa mi pobrachuja“, wón praji. Kóždy ranje čita Ochranowske hesło serbsce, potom němsce. Wot 2010 wobdžěli so na Serbskim domizniskim dnju, kiž bě tehdy w Čornym Chołmcu. 2011 jědzěše přeni raz z kremserom sobu do Spal. Na domizniskim dnju waži sej zetkanja, natožowanje serbskeje rěče a zhradne spěwanje. Sam skutkuje aktiwne sobu. Na kemšach přednjese ze Sigrun Nazdalinej próstwy serbsce a němsce. Na kóncu domizniskeho dnja je zamołwity za pušćenje balonow, kiž stupa ja potom w serbskich barbách módre, čerwjene a běłe do njebja. W nich steja na cedlach žohnowanke postrowy a próstwy na namakarjow, so přizjewić.

Andreas Kirschke

Kemšerjo domizniskeho dnja we Wojerowskej Janskej cyrkwi. Po Božej službje podachu so na swjedžen do Brětnje.

Fota: Andreas Kirschke

W Byrgarskim domje w Brětni zawjeselichu džěći wobdžělnikow domizniskeho dnja.

Wuradźowanje centralneho wuběrka Swětoweje rady cyrkwjow

Na wotewrjenskej nutrności předowaše ekumeniski patriarch z Konstantinopla Bartholomeos I. W raznych słowach zasudži wójnu w Ukrainje. Mjez delegatami, wosebje prawoslawnymi, so jeho předowanje kontrowersnje diskutowaše. Dwělowaše so na tym, zo jeho słowa cyłkownemu dorozumjenju, wosebje mjez prawoslawnymi cyrkwjemi, polěkuja.

W septembrje lońšeho lěta buch na hłownej zhromadźiznje Swětoweje rady cyrkwjow jako zastupjerka Němskeje ewangelskeje cyrkwy (EKD) do centralneho wuběrka rady wuzwolena. Centralny wuběrka ma mjez hłownymi zhromadźiznami wo wažnych prašenjach rozsudzić a zeńdže so kóžde druhe lěto. Wuběrkej přistúša 150 delegatow z cyłeho swěta. Něhdže dvě třeciny běchu kaž ja k přenjemu razej wuzwoleni. Přenje zeńdženje wotmě so lětsa wot 21. do 27. junija při sydle Swětoweje rady cyrkwjow w Genfje. Hłowny nadawk tuteho zetkanja bě, wuslědki lońšej hłownej zhromadźizny w Karlsruhe wuhódnoćić a do programowych směrnicy za přichodnu dekadu zadźelać. Wokoło 50 poradźowarjow z cyłeho swěta nas při tym podpěraše a něhdže 30 młodostnych wuradźowanja organizatorisce přewodźeše. Z wutrobitym angažementom wjedžeše nowy předsyda centralneho wuběrka, bayerski biskop Heinrich Bedford-Strohm, po dołhich wuradźowanjach.

Džěto Swětoweje rady cyrkwjow je tuchwilu napjateje finančneje situacije dla jara počezowane. Tak dyrbjachu loni nazymu dwanaće sobudźelaćerjam w Genfje wupowědźić. Sčěwki pandemije, wójna w Ukrainje, sylna šwicarska měna a woteběraca podpěra europskich cyrkwjow kaž tež fakt, zo wšelake sobustawske cyrkwy swój přinošk njeplaća, su hłowne přičiny tutěje situacije. Njehladajo všeho pak wukonja rada wosebje w konfliktowych regionach swěta wažne džěto. Tu je dalším mjezynarodnym organizacijam w Genfje

kaž UNO, UNHCR, Unicef abo WHO z wažnej partnerku, dokelž móže ludźi přez swoje syće hač na lokalnu wosadnu runinu docpěć. We wjele konfliktowych regionach je rada tuž do wujednanskich procesow abo socialno-kubłanskich programow zapřijata.

Kaž hižo w Karlsruhe tak bě klimowa katastrofa tež w Genfje jedna z centralnych temow. Rozprawy ze wšelakich regionow swěta pokazachu wospjet, zo najhušćišo najchudši pod sčěwkami kaž wulkej horcotu, wohenjemi a přepławjenjemi čerpja a kak nuznje je jednać – tež za cyrkwy. Tak rozprawjachu z pacifiskich kupow, zo je najwyši dyk na někotrych kupach jenož dwaj metraj nad mórskoj hladžinu. Stupaceho morja dla tam hižo přenje wjeski přesydla. Zo by so tema hišće bóle w mjezynarodnym swěće cyrkwjow wobkedźbowala, wobzamkny so załoženje komisije za klimowu sprawnosć a naslědne wuwice (Churches on Climate Justice and Sustainable Development). Dalša nowa komisija ma so strowoće a hojenju wěnować (Health and Healing).

Druha wulka tema, kiž nas w Genfje zaběraše, bě kolonizacija a róla cyrkwjow w njej. Hnujaca bě rozprawa anglikanskeje biskopki Ryscilla Walsh Shaw z Kanady wo rozestajenju tamnišej cyrkwy ze systemom internatnych šulow, w kotrychž běchu tysacy džěci domoródných zemrěli. Po słowach biskopki, kotraž je sama indigeneho pochada, knježachu w tutech cyrkwinskih šulach genocidalne struktury. Biskopka zwěsći, zo su hakle na započatku bolostneho puća, so z tutym kapitlom tamnišej cyrkwy rozestajec. Tole plaći bjez dwěla tež za wšitke „stare“ europske cyrkwy.

W zjawných diskusijach a wosobinskich rozmołwach so mnohe dalše čěžke temy narěžnychu kaž namócna islamizacija w džělach Afriki, turkizacija Cypernskeje, wšedna namóc w Južnej a Sewjerneje Americe abo tež problematiske položenje křesćanow w Bliskim a Srjedźnym wuchodze, hdžež so lětsotki stara kultura zdžěla z namocu zhubi. W srjedźišću wjele rozmołwow a modlitwow steješe wójna w Ukrainje. Derje bě, zo bě ruska delegacija, kaž hižo w Karlsruhe, přitomna, tak zo so dialog zmóžni. Za nazymu přihotuje Swětowa rada cyrkwjow rozmołwu za kulojtym bliedom mjez ruskej prawoslawnej cyrkwy a woběmaj prawoslawnymaj cyrkwjomaj w Ukrainje.

Po dołhich a intenziwných, zdžěla tež napjatých a kontrowersnych wuradźowanjach běchu swjatočne kemše skladnostnje 75. rónicy załoženja Swětoweje rady cyrkwjow njedzela, 25. junija, wosebity wjeršk zetkanja. Při tym hladaše so tež do přichoda, wšako chcedža cyrkwy w lěće 2025 zhromadnje na 1700. rónicu přenjeho ekumeniskeho koncila w Niceji w lěće 325 spominać. Tehdy wobzamkny so Nicenske wěrywuznaće, kotraž džensa hišće najwjace cyrkwjow mjez sobu zwjaza. W tutym zwisku so wězo tež prašenje za (widžomnej) jednotu cyrkwjow znowa diskutuje.

Za mnje wosobinsce běchu dny w Genfje jara wobohaćace. Mějach skladnosć so z ludźimi z cyłeho swěta intenziwnje rozmołwjeć a smědžach nazhonić, zo je při wšej wšelakorosci dorozumjenje móžne. Swětowa perspektiwa nas jasnje namołwja, so hišće intenziwnišo wo klimowu neutralnosć našeje towaršnosće a našich cyrkwjow prócować. **Lubina Malinkowa**

Wuradźowanje centralneho wuběrka Swětoweje rady cyrkwjow w juniju w Genfje. Mjez wobdźělnikami bě dr. Lubina Malinkowa z Rakec.

Foće: Hillert/WCC

Posledni serbscy fararjo w serbskich wosadach sakskeje krajneje cyrkwyje (11)

Kurt Handrik w Poršicach a Budyšinku (hač do 1952)

Farar Kurt Handrik (1885–1962), w pozadku serbski superintendent Gustaw Mjerwa z Bukey

Repro.: archiw PB

Kurt Handrik (Curt Handrik) pochadžeše z pruskeje Hornjeje Łužicy. Narodził bě so 24. apryla 1885 jako syn wučerjy Jana Handrika w Rudeji pola Delnjeho Wujězda. Swójba přesydlí so pozdžišo do Gomorna (džensa Komorna) južnje města Opole w Hornjeje Šleskej. Po wuchodženju ludoweje šule wopyta gymnazij w Zhorjelcu. Teologiju studowaše w Lipsku, hdžež bě sobustaw a chwilu tež předsyda Łužiskeho předarskeho towarstwa. W semesterskich prázdninach wobdželi so w lětach wot 1907 do 1910 na Serbskim homiletiskim seminarje pola fararjy Oswalda Mrózaka w Hrodzišću.

Nalěto 1912 nastupi Kurt Handrik swoje přenje zastojnske městno jako farski wikar, wot lěta 1913 jako farar we Łupoji. Po třoch lětach wuzwolichu jeho za fararja do Klukša. Jeho zapokazanje bě Bože spēće 1915, na samsnym dnju, na kotrymž jeho zastojnskeho předchadnika Božidara Běrnika k rowu přewodžachu.

Kurt Handrik woženi so z Johanna rodž. Scheibe, džowku fararjy z Chróstawy pola Šerachowa. W Klukšu narodžištaj so jimaj jeju synaj Hans-Eberhard (* 1916) a Albrich (* 1919). Mandželska 1933 zemře, na čož so wudowc z jeje sotru Gertrud woženi, kotruž pak dyrbyeše tež hižo 1941 k rowu přewodžec.

Jako Klukšanski farar zastupi Kurt Handrik 1916 do Mačicy Serbskeje. Bjezdweła přislušeše tež Hłownej konferency serbskich duchownych. Dale sahace a zastojnske winowatosće přesahowace serbske aktiwity pak wot njeho znate njejsu.

Jako so 1926 Poršiski farar dr. Korla Rězbark do Lipska přesydlí, sej Poršičenjo spēšnje naslědnika wobstarachu: „... njeje so naša mała wosada komdžiła, sebi hnydom pytać noweho dušepastyrja. Je sebi bjez wšeho wupisowanja a drugeho komdženja jednohłósnje a z přihłosowanjom kolaturstwa powołała knjeza fararjy Handrika-Klukšanskeho, kotryž je do toho zwolił, k nam přińc.“ (PB 5/ 1926)

Swjatki 1926 bu Handrik w Poršicach zapokazany, hdžež so wosadni zwjeselachu „na rjanej skladnej a čistej serbsčinje“ (PB 23/ 1926) swojeho noweho fararja.

1. meje 1933 zastupi Kurt Handrik do NSDAP (sobustawske číslo 2 961 017). Wot 1934 do 1937 nawjedowaše z dobom Poršisku skupinu NSV (Nationalsozialistische Volkswohlfahrt). Hromadže z dalšimi pjeć serbskimi fararjami – Albert w Ma-lešecach, Böttger w Budestecach, Kapler w Njeswačidle, Riota w Rakecach a Wjezar w Hodžiju – zastupowaše Handrik hibanje Němskich křesćanow (Deutsche Christen, DC) w Serbach. Praji so, zo strowješe tehdy swojich wosadnych tež z „Pomhaj Bóh – Heil Hitler!“

Jako sej cyrkwinska wyšnosť 1941 redukciju serbskich kemšow žadaše a Budyški superintendent serbskim fararjam poručí, je jenož hišće jónu wob měsac swječić, so w Poršicach po tym mējachu.

Po wójnje so wotnacifikowanska komisija sakskeje krajneje cyrkwy tež z fararjom Handrikom zaběraše, jeho pak jako „harmloser Mitläufer“ zastopnjowa. 1948 wozjewi wusud: „vikarische Weiterbeschäftigung, mit Rücksicht auf sein Wendentum in der bisherigen Gemeinde“. Handrik smědžeše w Poršicach wostać, ale so na wikara degradowaše. Po něšto měsacach pak smědžeše so zaso na farske městno přizjewić, a po tym zo jeho cyrkwinskej předstejicerstwje w Poršicach a Budyšinku jednohłósnje za swojeho fararja wuzwolištej, so wón 1949 do zastojnstwa wróci.

Farar Handrik wukonješe hač do 1954 dale wosadne džěło: „Njedostatk serbskich a němskich fararjow je na tym wina, zo dyrbja tež prjedawši duchowni na wotpočinku dale džěłać, byrnjež so žedža za

wotpočinkom, kaž na přikład w Poršicach, hdžež farar Curt Handrik žno dvě lěće wobstara wosadu jako wikar w 69. lěće žiwjenja.“ (PB 6/1954)

Kónc lěta 1954 rěkaše: „Farar Handrik je so nětko na wuslužbu podať a tež swoje wikarske džěło wotedať strowoty a staroby dla.“ (PB 1(dec.)/1954)

Nalěto 1955 přewza němski teologa Johannes Poetzsch wosadže Poršicy a Budyšink, spočatnje jako wikar, potom jako farar. „Dokelž serbski njerěči, wobstara farar na wotpočinku Handrik wosadu hišće ze serbskimi Božimi službami. Serbska Boža služba je jónu wob měsac w Poršicach a jónu w Budyšinku.“ (PB 7/1956)

Kurt Handrik zemře 30. apryla 1962. Zhromadnje ze swojimaj mandželskimaj ma swój posledni wotpočink w arealu fararskich rowow na Poršiskim kěrchowje.

Zastaranje Poršiskeje a Budyšinskeje wosady ze serbskimi kemšemi měješe hač do swojeje smjerće 1968 farar Bohuměr Rejlsler z Budestec na starosći. Wot lěta 1986 hač do džzensnišeho wukonja tutón nadawk farar Jan Malink. W lěće 2021 swjećeše tu šěsć serbskich kemšow z přerěznje 15 kemšerjemi, kiž přińdžechu zdžěla z Poršiskeje, zdžěla tež z wokolnych wosadow.

Trudla Malinkowa

Posledni wotpočink fararjy Kurta Handrika a jeho mandželskeju na kěrchowje w Poršicach

Foto: Trudla Malinkowa

Lěčne zetkanje Bukečanskeje Bjesady we Wuježku

Na spěwanski a čitanski wječork Bukečanskeje Bjesady štwórtk, 29. smažnika, běštaj Krygarjec mandželskaj na swoju zahrodu we Wuježku pod Čornobohom přeprósłoj. Někak pjatnaće zajimcow zesyda so za blido na trawniku mjez sadowcami a wobdźiwaše do započatka programa tu hišće nješkodowany nakoznikowy plót kaž tež kćejacy smjerdzaty kerk ze swojimi bělymi kćenjemi.

Po powitanju přez hosćicelow započá so hudźbny džěl. Spěwanje přewodžeše kantorka Claudija Wićazowa z Kumšic na klawěrje. Na sotře z Kazachstana, pianistku Aliju a huslerku Aishu, kotrejž běštej před dźesać lětami w Bukecach koncert wuhotowałoj, dopomni awtor tuteje rozprawy. Ke kwasej huslerki na samsnym dnju – nawoženja pochadža z města Gießena – zaspěwachu přítomni „Naša Hanka w wěncu steji“.

Rjane lětnje wjedro polěkowaše nahleđe a spěwanju, při čimž běše „Towaršny spěwnik“ za tekst wot druheje štučki sem zdžěla wityany pomocnik. Mjeztym so přijomnje na čitane teksty słučaše. Jako přni čitaše Marko Grojlich ze spisow swojeho nana, kak so w času jeho wotrosčacych lět doma w Njehornju wišnje šćipachu a syno džělaše. Sćehowaše čitanje Měra-

ny Cušcyneje, kotraž so ze zelemi zaběraše a při tym při poslucharjow zaso na někotřekuli serbske rostlinske mjeno dopomni. Přez mjezy Bukečanskeje wosady znaty běše Wuježčanski „tołsty“ braška Jan Mětrach. Jeho žiwjenje předstaji awtor tuteje rozprawy, čitajo swój nastawk ze Serbskeje protyki lěta 2011.

Mjez spěwanjom, bjesadu a čitanjom wosta hišće čas za dobrou kapku a praženu

kołbasku z přikuskom. Na wobhladniwe wašnje běštaj so Krygarjec mandželskaj wo wšo trěbne starałoj, móžeštaj pak při přihotach tež z podpěru Bjesadowarjow ličić.

Čas so na tutym wjesolym wječoru spěšnje miny a bórže so poslednja štučka wuspěwa. Džakowni za rjane hodžinki dachu so hosćo na dompuć. Džak słuša wšitkim, kiž su na někajke wašnje k poradženju zetkanja přinošowali. **Arnd Zoba**

Doma na zahrodze witaše Janina Krygarjowa Bukečanskich Bjesadowarjow na spěwanski a čitanski wječork.
Foto: Arnd Zoba

Hodźijska Bjesada w Serbskim muzeju w Budyšinje

Srjedu, 19. julija, wopyta džewjeć člonow Hodźijskeje Bjesady wosebitu wustajeńcu „Čej’ da sy?“ w Serbskim muzeju. Andrea Pawlikowa, kotraž bě jako kuratorka wustajeńcu koncipowała, wjedžeše skupinu angažowana po přehladce a poda wěcywustojne rozložowanja.

Wobsah wustajeńcy, kotraž so přnjorjadnje na katolskich Serbow počahuje, su tři wažne korjenje, kotřez serbski lud ma. Su to křesćanska wěra, serbska rěč a zachowanje tradicijow. Wustajeńca dokumentuje nazornje z mólbbami, pismami a předmjetami, kak wědomje a we wulkej swěrje naše katolske sotry a naši bratřa tute korjenje hladaja a pěstuja. Myslu sej, zo je to rozsudna přičina teho, zo so přez lětotki prócowanjam germanizacije spřećiwjeja a hišće džensa serbskosć tak wědomje a konsekwentnje žiwi su. Temu steji hižo něhdže 150 lět spad ewangelskeho serbstwa napřećo, dokelž je so tu w šěrokości wědomje hladanje horjeka mjenowaných korjenjow zanječalo.

Wustajeńca dokumentuje hnydom w přnim rumje dožiwjenja a nazhonjenja, kotřez młodži serbscy ludžo w našim času maja. Rozjasni so, zo drje sej dalewobstaće serbskeho žiwjenja žada, so powšitkownemu mainstreamej spřećiwjeć, ale nic

bjez toho zo so načasne wuwide přiwza a sobu wuhotuje. Hižo filozofojo w starej Grjekskej spóznachu: „Wšitko so měnja.“

Džak słuša Serbskemu muzejej a wosebje knjeni Pawlikowej, zo je so za serbski přichod tak wažna problematika intensiwne wobdžělała a we wustajeńcy nazornje předstajiła a dokumentowała. Za nas ewangelskich Serbow dže wo to, we wosadach a swójbach naše serbske korjenje

wědomišo pěstować. Myslu při tym tež na wožiwjenje starych a wuwijanje nowych tradicijow. W našich wosadach měli serbskosć tak žiwi być, zo so to wot cyteje wosady přiwza a připóznawa.

Wšitkim Serbam, katolskim, ewangelskim kaž tež njekřesćanskim, poruču wopyt tuteje wosebiteje wustajeńcy, kotraž so hišće hač do 22. oktobra pokazuje.

Gerat Krawc

Kuratorka Andrea Pawlikowa (naprawo) wodžeše člonow Hodźijskeje Bjesady po wustajeńcy „Čej’ da sy?“ w Budyškim Serbskim muzeju.
Foto: Měrcin Krawc

Powěšće

Strjažow. Serbsko-němske kemše pod hólým njebjom swjećeše njedźelu, 25. junija, 82 kemšerjow při zwónicy w Strjažowje. Předowanje měješe wosadna fararka Katharina Köhlerowa z Dešna. Předsydka domizniskeho towarstwa Christina Kliemowa dopominaše we wobłuku kemšow na

woblekli. Mać Jennifer Dünnbierowa je wučerka na Delnjoserbskim gymnaziju w Choćebuzu, čestnohamtsce skutkuje sobu w Zwjazkowym předsydstwje Domowiny a w předsydstwje Serbskeho šulskeho towarstwa.

Bucecy. Na kemšach k slěbornemu kwasnej wosadneho fararja Thomasa Haenche na a jeho mandželskeje 16. smažnika w Bukečanskej cyrkwi zaklinčešćeje serbskej spěwaj. Pod dirigatom kantorki Elke Gross zanjese cyrkwiniski chór wosady, podpěraný

skim nabožnym hrónčkom připrawić, w Lešawje na bróžni, w Spytecach na domskim. 1888 bě sobuzaložer Towarstwa serbskich buraw a sobustaw jeho předsydstwa. 1889 založi wotnožku tuteho towarstwa za Hodźij a wokolinu a přewza jeje předsydstwo. Tež w dalšich wsach, w Poršicach, Malešecach a Minakale, podpěraše založenje serbskich burskich towarstw. Bě sobustaw Maćicy Serbskeje a cyrkwiniskeho předstejičerstwa w Hodźiju. Wjele pjenjenz woprowaše za wonkowne misionstwo a za wšelake serbske prócowanja. 1895 wuzwolichu jeho na městnje njeboh Handrija Kerka z Rodec do sakskeho krajneho sejma, hdžež so wosebje za zajimy serbskich buraw zasadžowaše. W sejmje wojowaše 1896 za znowawobsadjenje wuprózdnjeneje Palowskeje fary ze serbskim duchownym. Strowotnych přičin dla so 1902 na wuměnk poda. Jeho naslědnstwo w sejmje přewza Jan Awgust Zoba z Čornjowa. Na wuměnk bydleše Jan Smoła z mandželskeje w Małym Wjelkowje, hdžež 28. oktobra 1908 zemrě. Jeho chowanje bě reformaciski džen na kěrchowje w Hodźiju. T.M.

Předowanje nimoducym – nabožnej napisaj na statoku w Hermanecach w Rakečanskej wosadze: bibliske hrono Matej 11,28 a wosobinska namołwa: „Chrystus so nawróci. Sy přihotowany?“

Foto: Trudla Malinkowa

fararja Hajna Riza, kotryž bě so před 150 lětami jako syn wučerja Mata Riza w Strjažowje narodził, tam wotrostł a pozdžišo zaslužbnje jako duchowny w Janšojcach a Bórkowach skutkował. Kemšerjo spěwachu někotre kěrlušy w delnjoserbskej rěči.

Žyłow. Na kemšach njedźelu, 16. julija, w Žylovskej cyrkwi wotmě so serbska kličca. Na próstwu Dünnbierec mandželskeju z Wjebna wukřiči fararka Katharina Köhlerowa jeju druhe džěčo w delnjoserbskej a němskej rěči. Mać a dwě ze štyrjoch kmótrów běchu so k temu serbsku drastu

wot spěwarkow a spěwarjow chóra „Budyšin“, twórbu Zejlerja a Kocora „Měr, pokoj nětk nas wokošuje“ a pućowanske žohnowanje „Knjezowy jandžel“ wotmjenjejo z němskimi a serbskimi štučkami.

Zbožopřeca

Dnja 23. awgusta woswjeći knjez **farar n. w. Cyril Pjeh** w Berlinje swoje 85. narodniny. Gratulujemy jubilaraj wutrobnje a přejemy jemu bohate Bože žohnowanje.

Dary

W juniju je so dariło za Pomhaj Bóh 20 eurow, za Serbske ewangelske towarstwo 117 eurow a za džěło SET z džěćimi a młódzinu 565 eurow. Bóh žohnuj dary a darićelow.

Spominamy

Před 190 lětami, 29. awgusta 1833, narodži so sejmiski zapóslanc **Jan Smoła** do serbskeje kublerskeje swójby w Lešawje. Wopyta šulu w Bólborcach a přewza pozdžišo staršiske kubło. Srjedź 1880tych lět přesydlu so na wícežne kubło w Spytecach. Na woběmaj kubłomaj da taflu ze serb-

Přeprašujemy

- 06.08.9. njedźela po Swjatej Trojicy**
10.15 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. n. w. Malink)
12.00 nutrnosť w serbskim rozhlósu (fararka Malinkowa)
- 19.08. sobota**
14.00 serbsko-nimska namša pla wopomnjeńskego kamjenja za wótbagrowanu wjas Liškow (njedaloko nęgajšnje wugloweje jamy Chóšebuz-podpořnc w bliskosci Noweje Jsy): wopomnjeńska namša za wótbagrowane jsy a rozžognowanje fararja Ingolfa Ksenki ako serbski dušepastyř (wuša promštwka Theresia Rinecker)

- 20.08.11. njedźela po Swjatej Trojicy**
12.00 nutrnosť w serbskim rozhlósu (sup. Rummel)
17.15 ekumeniski nyšpor ze žohnowanjom zelow w klóštrje w Pančicach-Kukowje
- 26.08. sobota**
17.00 nutrnosť na dworowym swjedženju w Hrubjelčicach (sup. Rummel, dekan Šćapan)
- 27.08. 12. njedźela po Swjatej Trojicy**
Serbsko-nimska ekumeniska namša w Złym Komorowje (fararjo Schwartz, Jäckel, Schütt)
- 03.09.13. njedźela po Swjatej Trojicy**
12.00 nutrnosť w serbskim rozhlósu (sup. n. w. Malink)

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamolwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čišć: Lessingowa čišćernja, Kamjenc
Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT
Pomhaj Bóh spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki z dawkowych srědkow na zakładze hospodarskich planow, wobzamknjenych wot Němskeho zwjazkowego sejma, Krajneho sejma Braniborskeje a Sakskeho krajneho sejma.
Lětny abonement plaći 8 eurow.